

**VISOKA POSLOVNA ŠKOLA
STRUKOVNIH STUDIJA
ČAČAK**

MAGISTARSKI RAD

**Lisabonski ugovor o EU i korporativna društvena
ekološka odgovornost**

Mentor: _____
Profesor: _____

Student: _____
Br.Indeksa: _____

Mesto, mesec, godina

Prof. dr XXXXX XXXX
Profesor Univerziteta Singidunum u Beogradu

Doc. Dr XXXXX XXXXX
Docent Univerziteta Singidunum u Beogradu

LISABONSKI UGOVOR O EU I KORPORATIVNA DRUŠTVENA EKOLOŠKA ODGOVORNOST

Kostić, M., Gasmi, G. (2010) Lisabonski ugovor o EU i korporativna društvena ekološka odgovornost, u Privreda i pravna odgovornost, časopis Pravo i privreda, br. 7-9, Beograd, str. 350-360, ISSN 0032-9002, ISSN 0354-3501

Rezime

U radu su analizirani relevantni aspekti značaja novog Lisabonskog Ugovora o Evropskoj Uniji, koji je stupio na snagu 1. decembra 2009. godine. Posebno je učinjen osvrt na okolnosti njegovog usvajanja, imajući u vidu da je time prevaziđena institucionalna kriza EU i pretnja paralize aktivnosti EU. Analiza je izvršena polazeći od sagledavanja načina regulisanja pitanja zaštite životne sredine u novom Lisabonskom Ugovoru o EU i uloge kompanija u preuzimanju korporativne ekološke odgovornosti u zemljama članicama EU.

S obzirom da zaštita životne sredine spada u oblast podeljenih nadležnosti gde organi EU dele podjednaku odgovornost sa nacionalnim administracijama zemalja članica EU, krajnji cilj nije samo da se zaštititi životna sredina, već se promoviše koncept poboljšanja kvaliteta životne sredine. U tom kontekstu, uloga kompanija u EU i svetu, je da pored preduzimanja pravno – obaveznih mera ekološke zaštite, sprovede i dodatne ekološke programe pod okriljem sve popularnije korporativne društvene odgovornosti.

Ključne reči: Lisabonski Ugovor, Evropska unija, korporativna **društvena** odgovornost, **korporativni ekološki programi**

1. Uvodne napomene o donošenju novog Lisabonskog Ugovora o EU

Propašću Ugovora o Ustavu EU je poražen federalizam u procesu političkog ujedinjavanja na tlu Evropske Unije (EU). U periodu od juna 2005. do juna 2007. trajao je tzv. „period razmišljanja“ kako prevazići ustavnu krizu EU. „Period razmišljanja“ je dobio podsticaj usvajanjem Berlinske deklaracije marta 2007. na inicijativu Nemačke u ulozi zemlje predsedavajuće EU. Na Samitu EU, juna 2007. postignut je dogovor o usvajanju novog Ugovora o reformi EU, čime je odbačena ideja o stvaranju Ustava EU.

Na Samitu EU 21-22. juna 2007. doneta je politička odluka o sazivanju nove međuvladine konferencije radi formulisanja usaglašenog teksta Ugovora o reformi EU. Međuvladina konferencija je otvorena početkom oktobra 2007. Prvi nacrt Ugovora o reformi EU je ugledao svetlost dana 17 - 18. oktobra 2007. Tada je potpisan Lisabonski Ugovor o EU, čime je okončana višegodišnja dinamika pregovora država članica o institucionalnim reformama u EU. Osnovna

potka neuspelog Predloga Ustava EU bila je u potrebi jačanja efikasnosti institucija EU i istovremenog njihovog funkcionisanja u duhu veće demokratije. Ova pitanja su takodje osnovni fokus Lisabonskog Ugovora o EU, ali u formi pravnog kompromisa. Na Samitu EU u Lisabonu, postignut je dogovor oko preostalih odredbi Ugovora o reformi EU 13. decembra 2007. Ugovor o EU je prema tome dobio ime prema mestu zasedanja redovnog Samita EU na nivou šefova država i vlada članica EU u Lisabonu, u vreme završetka predsedavanja Portugala na čelu EU. Prvobitni ambiciozni plan je bio da se proces ratifikacije završi tokom 2008. god, kako bi Ugovor o reformi EU stupio na snagu od 1. januara 2009. pre održavanja izbora za Evropski parlament u junu 2009. Osnovna razlika u odnosu na Predlog Ustava EU je u tome što Lisabonski Ugovor o EU nema formu ustava i ne ukida postojeće primarno zakonodavstvo, nego samo dopunjava Rimske Osnivačke ugovore o evropskim zajednicama i Ugovor o EU iz Mاستrihta, kojim je osnovana EU.

Glavni udarac ratifikaciji Lisabonskog Ugovora desio se u Irskoj odbijanjem na referendumu održanom 13. juna 2008. Tada se više od polovine Iraca izjasnilo negativno o Lisabonskom Ugovoru. Uprkos tome, proces ratifikacije je nastavljen usvajanjem Lisabonskog Ugovora u Parlamentu Velike Britanije 18. juna 2008. Proces ratifikacije je trajao tokom 2008. i tek je početkom oktobra 2009. došlo do ponovljenog referenduma sa pozitivnim ishodom u Irskoj. Stupanje na snagu Lisabonskog Ugovora je shodno tome određeno počev od 1. decembra 2009. godine. Pored toga, početkom novembra 2009. Predsednik Češke, Vaclav Havel je konačno stavio svoj potpis na tekst Ugovora u ime Češke. Tome je prethodilo razmatranje da li je Predlog Lisabonskog Ugovora o EU u skladu sa ustavom Češke i posle pozitivne odluke najviše sudske instance u Češkoj, Predsednik Havel je nevoljno potpisao tekst Lisabonskog Ugovora o EU.

Proizilazi ocena da produblјivanje integracije u okviru EU pokazuje često svoje padove i zakašnjenja, ali se uprkos tome, odvija neprekidno i na ireverzibilan način. Svakako da su politički ustupci i interni pregovori među članicama EU integralni deo procesa usvajanja primarnog zakonodavstva – reformi osnivačkih ugovora. U vreme zaključivanja Rimskih ugovora članstvo Zajednice je brojalo samo šest članica, a u vreme potpisivanja Lisabonskog Ugovora EU je narasla na 27 članica, sa tendencijom dalje ekspanzije članstva. Institucije EU u takvim uslovima moraju ispuniti zahteve efikasnosti odlučivanja, ali pod uslovom da ne izgube legitimitet i demokratičnost delovanja. Proizilazi da se radi o vrlo složenom pravno-političkom imperativu funkcionisanja Unije u novim uslovima¹.

2. Značaj Lisabonskog Ugovora o EU – relevantni aspekti

Evropska unija dobija status pravnog lica. Lisabonski Ugovor o EU po prvi put predviđa mogućnost istupanja države iz članstva EU – „izlazna klauzula“. EU konačno postaje pravno lice, što podrazumeva zaključivanje međunarodnih ugovora i članstvo u međunarodnim organizacijama Unije kao celine. Do sada je to bilo rezervisano za dve evropske zajednice (EZ i EURATOM), koje su imale svojstvo pravnog lica. U praksi međunarodnih odnosa je to izazivalo mnoštvo problema i nejasnoća. EU gubi tripartitnu strukturu koja je bila uvedena Ugovorom o EU iz Mاستrihta (1993). Tri stuba se prema odredbama Lisabonskog Ugovora stapaju u jedan – Uniju, kojoj je dodeljeno svojstvo pravnog lica².

¹ Gasmi Gordana, «Pravo i osnovi prava EU», Univerzitet Singidunum, Beograd, 2010, str. 349 - 351.

² „Ce que change le Traité de Lisbonne“, Fondation pour l’Innovation Politique, Paris, Fevrier 2008, www.fondapol.org

Iako se naziva novim Ugovorom o reformi EU, preovlađuje ocena u literaturi da je većina odredaba neuspelog ugovora o Ustavu EU sačuvana u Lisabonskom Ugovoru o EU. Ipak, veoma se izbegava pominjanje Ustava EU, kako u zvaničnim dokumentima, tako i u političkim proklamacijama. Osnovna razlika je u tome što je Predlog Ustava EU trebalo da ukine i zameni sve prethodne osnivačke ugovore Evropskih zajednica i EU, dok Lisabonski Ugovor se naslanja i menja postojeće Ugovore o EU, te u tom smislu predstavlja pravni kontinuitet primarnog zakonodavstva EU. Promene Ugovora o EU (Mastriht, Amsterdam, Nica) odnose se na institucije EU, poboljšanu saradnju članica, spoljnu politiku i bezbednost, kao i odbrambenu politiku EU.

U pogledu Rimskog ugovora o osnivanju EEZ (1957), modifikacije predviđene Lisabonskim Ugovorom su usmerene na razgraničavanje nadležnosti između EU i država članica. Ugovor iz Nice (2003) sastoji se, praktično, iz dva ugovora – o Evropskoj uniji i o Evropskoj Zajednici, a u Lisabonskom ugovoru bivši Rimski Ugovor o EEZ biva zamenjen Ugovorom o funkcionisanju Evropske unije, dok prvi zadržava svoje ime, uz određene sadržinske promene. Postavlja se pitanje zašto je uspostavljena ovakva kompleksna pravna konstrukcija. To je učinjeno kao ustupak zahtevima određenih zemalja članica EU (Češka, Velika Britanije i Holandija), koje su tražile da se izričito odustane od ustavnih simbola, kao što su izrazi: „Ustav”, „Evropski ministar inostranih poslova”, „zakoni” i „okvirni zakoni” i tome slično, kao i simbola Unije (zastava, himna, moto, itd.).

Institucionalnim novinama definisanim Lisabonskim Ugovorom o EU postignuta je bolja ravnoteža među malim i velikim državama članicama EU. Demokratska kontrola funkcionisanja institucija EU je poboljšana.

Lisabonskim Ugovorom su ojačane demokratske vrednosti EU i ciljevi Unije. U pogledu osnovnih ljudskih prava i sloboda, Lisabonski Ugovor dodeljuje pravnu snagu obavezne primene (*ius cogens*) Povelji o osnovnim pravima EU, koja obuhvata građanska, ekonomska, socijalna i politička prava. EU Povelja o osnovnim pravima važi za sve zemlje EU, osim za Veliku Britaniju i Poljsku koje su tražile izuzimajuću („opt-out“) klauzulu³.

Uvedeno je pravo inicijative građana Unije u pokretanju zakonodavnog postupka. To treba da doprinese poboljšanju demokratije u odlučivanju i ojača participativnu demokratiju u EU. Naime, kroz jedinstven sistem predviđen Lisabonskim Ugovorom, građani u EU mogu zatražiti od Komisije da pripremi predlog propisa (uredbe, direktive ili odluke), ukoliko se skupi najmanje milion potpisa građana iz većeg broja članica EU.

Pored toga, Lisabonski Ugovor prepoznaje važnost dijaloga između građana, nevladinih organizacija kao predstavnika civilnog društva i institucija EU (posebno Komisije). Time se doprinosi učešću civilnog društva u procesu odlučivanja EU. Naročito u domenu socijalnog dijaloga je predviđena mogućnost različitih vidova konsultacija, kao što je tripartitni socijalni samit između evropskih socijalnih partnera i Unije. Primetna je težnja da se ovim odredbama ojača koncept evropskog građanstva, uveden još Ugovorom o EU iz Mastrihta.

3. Lisabonski ugovor i zaštita životne sredine

Potreba i značaj zaštite životne sredine sve više ovladava svesću kako najšire javnosti, tako i čelnika vlada zemalja širom planete. Iz godine u godinu raste broj aspekata životnog okruženja koji se stavljaju pod zaštitu i čije ugrožavanje se sankcioniše. U državama EU danas je široko prihvaćeno shvatanje da pitanja kao što su promena klime i zagađenje vode pogađaju sve nas bez

³ Gasmi G., *Ibidem*

izuzetka, te je neophodno jačati kako međunarodnu saradnju, tako i efikasne mere na nacionalnim nivoima država članica, ukoliko se želi dugoročno postići uspeh zvan „zdrava životna sredina“. Ugovor iz Lisabona ima za cilj baš to!

Zaštita životne sredine je imperativ kako za vlade država članica EU, tako i sve ostale društveno odgovorne subjekte. Da bi vlade država članica ispunile svoje „ekološke“ obaveze iz Ugovora iz Lisabona, moraju uspostaviti mehanizme kroz koje će obavezati ili motivisati sve značajne društvene subjekte, a pre svega kompanije, da unapređuju stanje životne sredine. Iz tog razloga do nedavno uobičajeni načini poslovanja sve manje postaju prihvatljivi. Otuda se sve češće govori i o korporativnoj društvenoj odgovornosti, koja se u velikom delu ostvaruje i kroz sprovođenje planova zaštite životne sredine od strane kompanija.

4. „Poboljšanje kvaliteta“ životne sredine umesto samo njenog „očuvanja“

Ugovor iz Lisabona znatno kompleksnije reguliše zaštitu životne sredine. Pored prihvatanja već postojećih odredbi ranijih Ugovora o EU o životnoj sredini, Ugovor iz Lisabona sadrži i konkretne naznake o merama vezanim za tretiranje problema klimatskih promena i energetske politike. Prema odredbama ovog Ugovora, zaštita i poboljšanje životne sredine i održivi razvoj treba da postanu osnovne vrednosti, ne samo unutar EU već i u odnosima između Unije i šireg sveta⁴.

Jedna od najznačajnijih novina Ugovora iz Lisabona, u odnosu na ekološke odredbe prethodnih Ugovora o EU je to što ovaj Ugovor, po prvi put, kao osnovni ekološki cilj postavlja ne samo zaštitu već i „poboljšanje kvaliteta životne sredine“, za razliku od prethodnih ugovora koji su propisivali samo obavezu „očuvanja“. Osim pomenutog, Ugovor iz Lisabona ide još dalje – time što je Povelji EU o osnovnim pravima priznao istu pravnu snagu kao i prethodnim Osnivačkim ugovorima o EU - „visok nivo zaštite životne sredine“ je postalo jedno od osnovnih ljudskih prava EU.

Prethodno je pomenuto da Ugovor iz Lisabona konkretno navodi potrebu rešavanja problema klimatskih promena i energetske politike. Tretiranje i zaustavljanje klimatskih promena je eksplicitno navedeno kao cilj Evropske unije u članu 191 Ugovora⁵. Globalna priroda klimatskih promena zahteva intenzivnu međunarodnu saradnju, te uvođenje ove odredbe ide tome u prilog jer pruža pravni osnov saradnje EU i njenih država članica sa ostalim državama i regionima sveta⁶.

Klimatske promene su nerazdvojno povezane sa energijom, odnosno napredak u energetskej efikasnosti ojačava borbu protiv klimatskih promena⁷. Najveća novina koju Ugovor iz Lisabona uvodi u vezi sa energetskeim pitanjima je podeljena odgovornost u pogledu energetske politike između EU i država članica. U članu 194 Ugovor postavlja zadatak da obezbedi da se energetska

⁴ Čl. 3 Ugovora iz Lisabona, Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, OJ. of the EU, 2008/C 115/ 01

⁵ Čl. 191 Ugovora iz lisabona, Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, OJ. of the EU, 2008/C 115/ 01

⁶ Na žalost, pomenute ciljeve zaustavljanja klimatskih promena nije realno očekivati odmah, jer će se neki efekti promena neminovno osetiti. Zbog toga je podjednako važno navući se na neke od njih, isto kao što je važno nastojati da se smanje emisije „green-house“ gasova. Yvo de Boer, predsednik UN Sekretarijata za klimatske promene, je nedavno izneo mišljenje da će klimatske promene dovesti do pojačanih poplava, toplotnih talasa i oluja, a uticaj ovih promena na Zemljinu koru će prouzrokovati zemljotrese, cunamije i vulkanske erupcije.

⁷ Godine 2007, čak 86% emisija „greenhouse“ gasova Evropske unije je bilo prouzrokovano energetskeim uzrocima

politika kreira „uzimajući u obzir potrebu očuvanja i poboljšanja životne sredine“, naglašavajući potrebu smanjenja svih ekoloških šteta izazvanih neadekvatnom upotrebom energije, uključujući emisije „green-house“ gasova, druge oblike zagađenja vazduha i ekstrakciju fosilnih goriva. Dalje, Ugovor precizno ukazuje na obavezu poboljšanja energetske efikasnosti i uštedu energije, kao značajne elemente energetske politike, a nalaže i obavezu EU da izradi nacрте pravnih akata koji će obezbediti kontinuiran razvoj obnovljivih izvora energije.

5. Ekološki programi u okvirima korporativne društvene odgovornosti

Nakon svega rečenog, dolazimo do tačke gde treba razmotriti na koji način se prethodni kontekst premešta sa nivoa Evropske unije i država članica na nivo konkretnih društvenih subjekata koji utiču na stanje životne sredine. Pre svih, ovde mislimo na kompanije.

Poznat je uticaj privrednih i industrijskih subjekata, odnosno njihovih delatnosti na zagađenje životnog okruženja. Zakonodavci na svim nivoima (kako EU, tako i nacionalnih država) pred njih stavljaju obaveze poštovanja i poslovanja u skladu sa pozitivno-pravnim okvirima. Međutim, mnoge kompanije u EU i svetu, pored preduzimanja pravno – obaveznih mera zaštite, sprovode i dodatne ekološke programe pod okriljem sve popularnije korporativne društvene odgovornosti. Reč je o društvenim obavezama koje mogu imati etičku i / ili ekonomsku pozadinu⁸.

Ugovor iz Lisabona potvrđuje opredeljenost evropskog zakonodavca ka konstantnom i progresivnom širenju zahteva i podizanju standarda zaštite i poboljšanja kvaliteta životne sredine. To dalje ukazuje na stalni porast obaveza za vlade država članica, ali i postojanje potrebe za usvajanjem trenda, od strane svih njihovih društveno odgovornih subjekata, da pored pravno propisanih ekoloških standarda i na dobrovoljnoj osnovi poduzimaju kompleksne ekološke mere i aktivnosti. Ovo je posledica činjenice da je svest o odgovornosti spram životne sredine istovremeno i dokaz svesti o odgovornosti spram opstanka budućih generacija! Dakle, sa stanovišta zakonodavca i ekološki svesne javnosti više je nego poželjno da kompanije kroz sprovođenje ekoloških planova u okvirima korporativne društvene odgovornosti unapređuju kvalitet životne sredine – i više nego što je to propisima određeno.

Međutim, na drugoj strani se pojavljuje pitanje da li se kompanijama, sa ekonomskog stanovišta, zaista isplati da razvijaju dobrovoljne ekološke programe? Ekonomisti će se prvenstveno pitati: mogu li kompanije to činiti a da pri tom ne oštete interese svojih vlasnika / upravljača? Da li treba da žrtvuju svoje profite zarad uticaja na životnu sredinu? Činjenica je da kompanije nemaju realno jak razlog zašto bi to činile, jer je njihov glavni i najveći interes i cilj stvaranje profita. Ukoliko se i opredele za realizaciju ekoloških programa u okvirima korporativne društvene odgovornosti, kompanije to čine zarad sopstvenog pozitivnog marketinga i uspostavljanja pozitivnih odnosa sa javnošću⁹.

Firme koje zaista smatraju da će kroz ekološki pozitivne i održive načine proizvodnje i pružanja usluga istovremeno ostvariti, tj. uvećati profit, opredeljuju se za korporativno društveno izvođenje delatnosti, a ne korporativnu društvenu odgovornost¹⁰. Za razliku od korporativne

⁸ Bruce L.Hay, Robert N. Stavins, Richard H. K. Vietor.: Environmental Protection and the Social Responsibility of Firms: Perspectives from Law, Economics and Business, Resources for the Future, Washington DC, 2005

⁹ Iako ima autora koji smatraju da poslovni voluntarizam (korporativna društvena odgovornost) – ulaganje novca u životnu sredinu - povećava profitabilnost, većina autora stoji na stanovištu da se to obično ne dešava, vidi: Reinhard, F.: Bringing the Environment Down to Earth, Applying Business Principles to Environmental Management, Harvard Business School Press, 1999.

¹⁰ Bruce L.Hay, Robert N. Stavins, Richard H. K. Vietor.: Environmental Protection and the Social Responsibility of Firms: Perspectives from Law, Economics and Business, Resources for the Future, Washington DC, 2005

društvene odgovornosti, korporativno društveno izvođenje delatnosti predstavlja „strateško“ ponašanje firme (odnosno bilo koje poslovne organizacije) u smislu „konfigurisanja principa, procesa i politika društvene odgovornosti, te njihovih приметnih ishoda u odnosu na društvene odnose“¹¹, sa vizijom da će takvo ponašanje dovesti do uvećanja dobiti vlasnika / upravljača. Ovakvo strateško opredeljenje je karakteristično za proizvođače proizvoda i usluga označenih eko-oznakom¹².

6. Zaključna razmatranja

Donošenje novog Lisabonskog Ugovora o reformi EU dokazalo je ekonomsku i pravno – institucionalnu vitalnost EU, koja je uspela da izadje iz višegodišnje ustavne krize i krize institucija. Oblast zaštite životne sredine spada u domen tzv. podeljenih ili konkurentskih nadležnosti EU i država članica.

Stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona, Evropska unija je, *inter alia*, pokazala da je spremna da bude svetski lider u zaštiti životne sredine, rešavanju pitanja klimatskih promena i korišćenju obnovljivih izvora energije. Ugovor daje Uniji sredstva da pomenutu strategiju, pre svega, sprovede u državama članicama, posredstvom njihovih vlada a ove, između ostalog, i posredstvom svojih najuticajnijih društveno odgovornih subjekata.

Proizilazi da Lisabonski Ugovor otvara put za formiranje nekih novih evropskih politika. Može se oceniti da Lisabonski Ugovor doprinosi boljem demokratskom funkcionisanju EU i jačanju odgovornosti njenih institucija kroz jasniju podelu nadležnosti. Naime, oblast podeljenih nadležnosti podrazumeva da institucije EU i organi država članica tesno saradjuju u okvirima svojih kompetencija na unapređivanju, pravnom regulisanju relevantnih pitanja i sprovođenju adekvatnih mera politike.

Uvedena je takođe i klauzula solidarnosti, koja podrazumeva pružanje pomoći od strane organa EU i ostalih članica EU državi članici ugroženoj prirodnim ili drugim vrstama katastrofa ili pak, terorističkim napadima. Takva pomoć treba da bude omogućena svim raspoloživim sredstvima EU.

Istrajnost na ostvarenju ukupnih ciljeva zaštite i unapređenja živote sredine je imperativ nadasve iz razloga trajnog očuvanja zdravlja planete i ljudi, odnosno budućih generacija, a on se ne može dostići ekološki svesnim delanjem samo u granicama zakona, već i izlaskom van njih – realizacijom ekoloških programa u okvirima korporativne društvene odgovornosti.

Mnogi evroskeptici su uzalud prognozirali skori kraj Unije. Dosadašnja evropska integraciona kretanja u okviru EU ukazuju na zaključak o tačnosti čuvene „teorije bicikla“, koja s pravom ukazuje na neprestanu izgradnju EU kao način njenog opstanka i prosperiteta. Kroz stvaranje novih neravnoteža, EU napreduje korak po korak, kako je to svojevremeno istakao Žan Mone. Otuda i zaključak da najnoviji tekst Lisabonskog Ugovora o EU nije i poslednja reč u primarnom zakonodavstvu i u institucionalnoj evoluciji EU.

Ne treba da iznenadi da u skoroj budućnosti budu predložene izmene i dopune Lisabonskog Ugovora o EU, čak i pre potpune primene svih njegovih odredaba. Nije stoga slučajno da je u

¹¹ D. J. Wood, Corporate social performance revisited, *Academy of Management Review*, 16, 1991, p. 693; M. Orlitzky, Corporate Social Performance: Developing Effective Strategies, Research Brief, Sydney, 2000

¹² Doc. dr M. Kostić: Eko-oznaka kao vid informacije o proizvodima, Zbornik radova sa Savetovanja pravnika u privredi u Vrnjačkoj banji – Poslovno pravo i evropske integracije, časopis „Pravo i privreda“, br. 5-8., Beograd, 2009

novom Ugovoru o EU iz Lisabona otklonjeno svako pozivanje na Ustav EU, koji je inače bio neuspeli pokušaj konstitucionalizacije Unije i propalo pretvaranje Unije u super-državu. Realno je za očekivati da će upravo na polju zaštite životne sredine institucionalni razvoj EU dovesti do širenja nadležnosti institucija EU i formulisanja ojačane evropske politike zaštite životne sredine i novih standarda društvene ekološke odgovornosti u članicama EU.

Ipak prilikom predviđanja daljeg razvoja u ovoj oblasti, ne treba zaboraviti da su zemlje članice su glavni konstitutivni subjekti EU i kao takve diktiraju i sam tok i tempo institucionalne reforme Unije.¹³ Naime, za sve institucionalne reforme EU neophodna je jednoglasnost država članica. Ugovorom iz Nice nije promenjena odredba (čl. 48, bivši čl. N) da se za izmenu konstitutivnog ugovora zahteva zajedničko utvrđivanje izmena na konferenciji predstavnika vlada država članica, koju saziva predsedavajući Saveta. Za stupanje na snagu amandmana Ugovora o EU neophodna je ratifikacija u svim državama članicama u skladu sa njihovim ustavnim pravilima.

Proces institucionalne reforme Evropske unije karakteriše pre svega evolutivni karakter, kao i dugoročnost, ali uz varirajuću dinamiku u zavisnosti od ekonomskih uslova i političkog miljea u samim državama članicama EU. Svakako se radi o nekoj vrsti „priče bez kraja”, te je samim tim nemoguće dati definitivne zaključke i ocene, koje vreme i dalji tok razvoja EU neće poreći. Tome treba dodati rastući značaj pitanja zaštite životne sredine i presudne uloge korporativne ekološke odgovornosti kompanija u toj oblasti.

Tokom više od pola veka svog postojanja, EU je prevashodno bila usmerena ka stvaranju novog ekonomskog poretka država članica putem formulisanja opštih zajedničkih propisa. Veoma često EU je prepuštala njihovu primenu državama članicama. U sferi unapređenja zaštite životne sredine i jačanja korporativne ekološke odgovornosti otvara se polje za paralelno intenziviranje aktivnosti organa EU, ali i neposredniju i efikasniju ulogu privrednih društava i ostalih relevantnih tzv. mikro-subjekata na evropskom planu.

Prof. Dr Gordana Gasmi
Professor at the Singidunum University Belgrade

Doc. Dr Marija Kostić
Assistant Professor at the Singidunum University Belgrade

LISBON TREATY ON EU AND CORPORATE SOCIAL ECOLOGIC RESPONSIBILITY

Summary

This paper is analyzing relevant key elements of the Lisbon Treaty on the reform of the European Union (EU) in the light of the issue of corporate social ecologic responsibility. Therefore, the new approach contained in the Lisbon Treaty regulations has been analyzed in relation to the importance of the improving the quality of the environment and not only the

¹³ Gasmi G., Ibidem, str. 361.

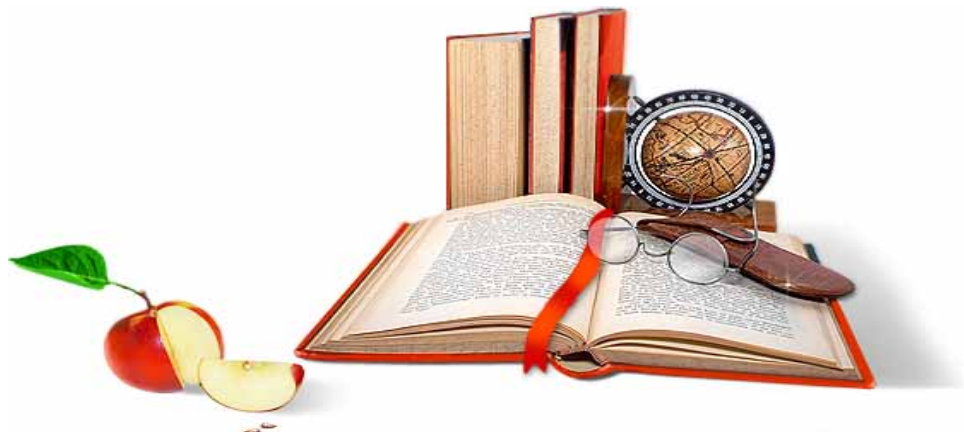
ecology protection. This issue gains special significance in current international economic relations and in view of the new provisions of the Lisbon Treaty.

Upon entry into force of the Treaty of Lisbon, the European Union has shown it is ready to become a world leader in environmental protection, tackling the issue of climate change and the use of renewable energy sources. The Treaty gives the Union necessary means to develop and complete above strategy, primarily carried out by Member States through their governments and those, among others, through their influential and socially responsible companies. Devotion in achieving the overall goals of protection and improvement of the environment, is an imperative for reasons of permanent protection of healthy planet and people, as well as future generations. This aim can not be achieved only by performing environmentally sound actions prescribed by the law, but also rising out of the legal context – by implementing environmental programs within corporate social responsibility. .

Keywords: *Lisbon Treaty, European Union, Corporate **Social** Responsibility, **Corporate Environmental Programmes***

BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RAD.

**RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI
MATERIJALI.**

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG

WWW.MATURSKIRADOVI.NET

WWW.MATURSKI.NET

WWW.SEMINARSKIRAD.INFO

WWW.MATURSKI.ORG

WWW.ESSAYSX.COM

WWW.FACEBOOK.COM/DIPLOMSKIRADOVI

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO **[SEMINARSKI](#)**, **[DIPLOMSKI](#)** ILI **[MATURSKI](#)** RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE **[GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI](#)** KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U **[BAZI](#)** NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU **[IZRADA RADOVA](#)**. PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM **[FORUMU](#)** ILI NA **MATURSKIRADOVI.NET@GMAIL.COM**